

ATTLEES STORHET

DE MEMOARER som Clement Attlee utgav några år sedan han lämnat premiärministerposten och partiledarskapet mottogs med blandade känslor av den begränsade publiken. Memoarerna var tråkiga i sin brist på indiskretioner, glöd och eggande formuleringar, i sitt stillsamma och korrekta berättande. En man som varit officer under första världskriget, radikal socialist, oppositionsledare, under andra världskriget Churchills närmaste man, under sex år efter kriget ledare för en av Englands främsta reformregeringar, hade förunderligt litet att tala om för oss. Men det var något sympatiskt, man frestas att säga ädelt över denna tråkighet. En måttfullhet som gav förtroende, en anspråkslöshet så naturlig och äkta att inte ett ögonblick den medvetna och belåtna ödmjukhetens högmod skymlade. Hur kunde en så försynt och fin karl bli politisk ledare?

Problemet kvarstår även sedan nyligen ett slags fortsättning eller komplettering av dessa memoarer utkommit. *Francis Williams*, känd som publicist och biografisk författare — bland annat genom en stor levnadsteckning över Ernest Bevin —, har i *A Prime Minister Remembers* (Heinemann, 21 shilling) med undertiteln "The War and Post-War Memoirs of Earl Attlee" redogjort för Attlees ställningstagande till en rad centrala frågor före, under och efter andra världskriget. Dels publicerar han en rad aktstycken, främst brev och telegram, som Attlee personligen har ansvar för, dels återger han samtal med Attlee i en rad frågor: labours ställningstagande till upprustningen före kriget, regeringsbildningen 1945, labourregeringens hållning till Ryssland, Israels upprättande, Indiens

Herbert Tingsten skriver här om en nyutkommen biografi över Clement Attlee (bilden), premiärminister i den engelska labourregeringen 1945—1951.

uppdelning i två självständiga staten 1947 och mycket annat. Det är en utomordentligt upplysande bok, och det är knappast för mycket sagt att man här lär känna Attlee bättre än i hans egna memoarer.

Man frågar sig alltså även efter läsningen av denna skrift hur en så blygsam, så litet makt- och ärelysten, så till synes för intriger och taktik likgiltig man kunnat bli premiärminister. Men delvis får man ändå svaret på frågan. En klokhet som nästan aldrig gnistrar i briljans eller kvickhet, men som inte heller lockas på villovägar genom fantasier och fraser — raka motsatsen till Churchill — framträder i brev och uttalanden. I viktiga frågor tog Attlee ledningen utan att annonsera sin självständighet och sina insatser; han påverkade genom kraftfulla och öppna hänvändelser den amerikanska politiken i Koreafrågan 1950, och han tog de avgörande initiativen inom sin egen regering vid en rad tillfällen. Det blir ock-

så klart att Attlee, som yttrade sig sparsamt och glanslöst vid regeringens sammanträden, smänningom fick stor auktoritet gentemot sina tvistande och retoriskt ambitiösa kolleger; flera medlemmar av regeringen vitsordar att man smänningom kom att anse en fråga avgjord sedan premiärministern med några korta, enkla men alltid vettiga ord meddelat vad han "ansåg vara kabinetts åsikt". Framför allt begriper man att karaktärens integritet blev ett styrkebälte i kretsen av tävlande och stridande labourledare.

Att Attlee var en stor premiärminister får vi alltså besked om. Det gåtfulla ligger i att han kom så långt. Förklaringen är till stor del att arbetarpartiet då Attlee blev dess ledare var svagt och splittrat och att de mera lysande gestalterna av olika skäl var utslutna. Nästan i misshugg blev denne förnåme man labours och Englands ledare.

HERBERT TINGSTEN